

SESIUNEA NAȚIONALĂ DE RAPOARTE ARHEOLOGICE LA CEA DE-A XXIX-A EDIȚIE

Desfășurată în 1995, la Cluj-Napoca, Sesiunea națională de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din campania 1994 a fost organizată de Comisia Națională de Arheologie, Direcția Monumentelor Istorice din Ministerul Culturii și Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

La deschiderea lucrărilor, în prezența specialiștilor în arheologie și istorie din țară au ținut alocuțiuni prefectul județului Cluj, Grigore Zanc, primarul Clujului, Gh. Funar.

Despre semnificația istorică a sesiunii arheologice, despre valoarea documentelor arheologice, cu evocarea unor nume ilustre ce au adus însemnate contribuții la studierea unor teme majore, precum continuitatea, romanizarea, procesul de formare a poporului și limbii române ș.a., au vorbit profesorii C. Preda și Marius Porumb, în timp ce asupra necesității unei perfecte corelări între cercetarea arheologică și vestigiile descoperite, în vederea evitării pierderilor ireparabile, prin conservări și protejări, ca și a reluării unor operațiuni de conservare la monumente protejate în ultimii 30 de ani, a insistat arhitectul Cristian Moisescu, directorul Direcției Monumentelor Istorice.

Studierea și interpretarea noilor materiale arheologice, cercetate în 1994, au condus la noi precizări privind datarea pieselor litice musteriene din *Peștera Cioarei-Boroșteni*, la obținerea de date suplimentare în ceea ce privește etapele ocupării așezării-atelier de la *Lapoș*, jud. Prahova, databilă în paleoliticul superior și mezolitic; la completarea cu date geologice, arheologice și paleontologice, care să întregască orizontul de locuire a stațiunii din paleoliticul superior de la *Coșăuți* (Republica Moldova); descoperirea unor noi complexe de gropi de bordeie (21) la *Dealul Pomilor* (Orăștie) aparținând culturii neolitice Turdaș ca și delimitarea locuirii neolitice (cultura Starčevo-Criș) și a necropolei de tip Ciurbrud (nouă morminte cercetate), în interiorul cetății Orăștie săpăturile arheologice reconfirmând datarea zidului de incinte în prima jumătate a secolului, a capelei rotunde și a fortificației de pământ în secolele XI—XII. În ceea ce privește periegezele efectuate în campaniile 1991—1994, ele au prilejuit constatarea că zona orașului Orăștie a fost locuită în vechime intens în toate etapele de evoluție a societății.

Șantierul arheologic de la *Borđușani-Popina* (jud. Ialomița), dezvăluind locuiri neolitice — culturile Boian și Gumelnița, a prilejuit în campania 1994 efectuarea unor studii interdisciplinare care demonstrează evoluția continuă a sitului în epocile următoare, o intensă locuire geto-dacică (sec.

II—1), fiind documentată de resturile unor locuințe de suprafață, vetre, gropi menajere și bogat inventar de vase ceramice lucrate la roată.

Tot culturii Gumelnița (faza A2) îi aparțin resturile unor structuri de locuire păstrate parțial — tranșee de fundație și un bogat inventar cuprinzând unelte și obiecte de podoabă din tellur de la *Hârșona*, jud. Constanța, în 1994 continuându-se cercetările arheologice cu caracter interdisciplinar.

Din epoca bronzului — culturile Suciul de Sus și Gava a continuat să fie cercetată, în campania din 1994, importanta stațiune din Câmpia Someșului-Lazuri (jud. Satu-Mare) în care s-au succedat locuiri din a doua jumătate a mileniului II a. Chr. din primele secole și de la sfârșitul mileniului I a. Chr. și din mileniul I p. Chr.; cercetarea sistematică a obiectivului a prilejuit descoperirea unui bordei de mari dimensiuni (cca 43 m pătrați) — sec. III—IV și a unei locuințe din sec. VI—VII.

Vestigiile aparținând culturii *Gârla Mare* descoperite în șantierul arheologic de la Dunăreni, jud. Dolj, cuprind câteva complexe: o vatră, un complex de locuit constituit din fragmente de lut ars în care s-au găsit piese de bronz printre care și două dăți-străpungător, o cantiată remarcabilă de ceramică.

Importantele mărturii arheologice descoperite în cursul anului trecut fac dovada permanenței și continuității, în aceeași vatră strămoșească, a elementului autohton, pe o lungă perioadă, completează informațiile sau confirmă unele datări de așezări și fortificații explorate în campaniile anterioare, după cum altele contribuie la reconstituirea formelor, tehnicii și sistemului constructiv ale monumentelor, la imaginarea ordonanței decorative a acestora: fortificația daco-getică „Cătălina” de la *Cotnari*, jud. Iași (inceputul sec. IV a. Chr.); cetatea de la *Bunești*, jud. Vaslui (sec. IV—II a. Chr.) cu bogatul inventar de piese de podoabă din argint, de unelte și ceramică, cu fiecare campanie constituindu-se în argumente întru confirmarea ipotezei existenței aici a unui „polis” al lumii geto-dacice; așezarea dacică de la *Răcățiu*, jud. Bacău — imaginarea zonei sacre, după urmele unei construcții deosebite și inventar cuprinzând podoabe, ceramică, vetre de foc, fibulele descoperite de tip Latène dacic și cea în formă de porumb permițând datarea presupusului sanctuar în sec. I a. Chr. -I p. Chr.; așezarea geto-dacă de la *Brad*, jud. Bacău — stratul de cultură materială cuprinde toate nivelurile de locuire, încercând cu neoliticul, epoca bronzului, Hallstatt, epoca geto-dacică, sec. IV a. Chr. sec. II p. Chr. cimitirul feudal (sec. XVI—XVII).

Cele patru niveluri geto-dacice cercetate au dezvăluit numeroase complexe de locuire cu un bogat inventar constând din unelte, arme, obiecte de podoabă sau de cult din fier, bronz, piatră, os, precum și ceramică; complexe de locuire din epocile geto-dac și daco-romană cercetate la *Șirna*, jud. Prahova, distingându-se o locuință din perioada geto-dacică a cărei datare (se. III—II a. Chr.) s-a făcut pe baza unei fibule descoperite în această locuință, de tradiție tracică; cele 41 complexe noi de pe „*Măgura*” - *Poienești* (descoperite în ultima campanie): 18 morminte, 14 gropi, 6 complexe pe nivelul antic și trei locuințe adăncite. În seria necropolelor de pe „*Măgura*” figurează *necropola getică timpurie* (sec. V—IV a. Chr.), în campania 1994 descoperindu-se șapte morminte de incinerare; *necropola carpică* de tip *Poienești-Vârteșcoiu* (prima jumătate a sec. III p. Chr.) — zece morminte, dintre care mormântul cu nr. 1410 este considerat priurte cele mai târzii, potrivit celor două fibule cu port-agrafă înaltă, marcând contactul cronologic nemijlocit dintre necropolă și așezarea carpatică.

Fie e vorba de cercetări sistematice, fie de continuarea altora în așezări din epoca romană, descoperirile noi vin să întregască imaginea despre această epocă în ceea ce privește urbanismul antic, sistemul constructiv, viața populației autohtone etc., documentate în așezări și fortificații din epocă: *Histria* cu săpături arheologice în cinci sectoare; așezarea fortificată de la *Albești*, jud. Constanța, cu surprinderea unor complexe din etapa a III-a de locuire, sec. III—II a. Chr., locuințele fiind dispuse de-a lungul laturilor incintelor; *cetatea Argamum* și complexele de morminte, precizarea momentului distrugerii basilicii (sec. VI) dezvăluite complet în ultima campanie de săpături; *Ovidiu*; descoperirea și datarea în sec. II—III p. Chr. a horreum-ului și, respectiv, a apeductului; *Capidava* fragmente de construcții romane-bizantine din sectorul V al cetății.

Deosebit de interesante s-au dovedit a fi informațiile furnizate de continuarea cercetărilor în castrul roman, pentru stabilirea fazelor și tehnicii constructive, structuri ale acestora: *Drajna de Sus*, jud. Prahova; *Potaissa*, jud. Cluj; *Cășeu*, jud. Cluj; *Ilișua*, jud. Bistrița-Năsăud, *Apulum* ș.a.

Continuarea cercetării unora dintre cele mai importante așezări romane, dezvoltate pe fondul celor dacice, contribuie prin materialele arheologice sugestive la întregirea imaginii lor: *Porolissum* (zidurile de apărare ale orașului roman în zona „Valul dublu” și apeductul cu două conducte de apă sprijinit pe piloni); *Romula* (atelier meșteșugăresc — cuptoare de ars ceramică); *Cetatea Tropaeum Traiani* (nuci precizări stratigrafice și planimetrice, degajări de monumente, surprinderea locuirii databile în sec. IV—III a. Chr.); *Ulpiu Traiana* cu dezvelirea primului for al coloanei dacice — latura de est a clădirii, porticul din colțul nord-estic și alte monumente, printre care inscripția (fragment) lui Traian de fondare a coloniei și cu extinderea cercetării la amfiteatru, confirmându-se stratigrafia stabilită anterior și evidențiindu-se noi elemente ale amfiteatrului de lemn pe al cărui contur s-a trasat amfiteatrul de piatră. Și, în fine, nu se poate să nu amintim cercetările arheologice, cu bune rezul-

tate, efectuate în așezările romane rurale: *Micăsașa*, jud. Sibiu, *Gârla Mare*, jud. Mehedinți, precum și în cunoscuta așezare romană de pe malul Mureșului, de la *Cristești*, jud. Mureș, de la *Germisara*, jud. Hunedoara sau din municipiul Cluj. Aici săpăturile au vizat Piața Unirii, str. Victor Deleu, Bulevardul Eroilor și Piața Muzeului, descoperirile arheologice atestând continuitatea locuirii pe o lungă perioadă începând cu nivelul de locuire și construcții romane până la nivele aparținând sec. XI—XII (în zona Pieței Muzeului) și, respectiv, sec. XIII—XV.

Continuitatea locuirii autohtonilor în secolele următoare a fost sugestiv documentată de materialele arheologice ale perioadei secolelor II—IV, V—VII, X—XII în așezările și necropolele de la *Lazuri*, jud. Satu-Mare, *Nemțisor*, „*Braniste*”, jud. Neamț, *Ciocâlteni-Orhei* (Republica Moldova) *Gornești*, jud. Mureș (complexe din epoca bronzului, secole IV și X—XII), *Davideni* jud. Bacău ș.a.

Dense în date și informații, diversificate tematic, având caracterul unor micromonografii, de la încadrarea istorică în evoluția monumentelor și așezărilor medievale pe baza elementelor arhitecturale și artistice, coroborate cu cele istorice, rapoartele vizând civilizația medievală, reliefată în așezări urbane și rurale, cetăți și fortificații ș.a., au impus prin ideile conținute, care au prilejuit vii dezbateri: așezarea fortificată de tip urban de la *Nufăru*, jud. Tulcea (complexe arheologice ale nivelului sec. XI — patru locuințe sec. XII—XIII, șapte gropi menajere cu bogat și divers inventar de piese de la ceramică comună la cea smălțuită bizantină, unelte, obiecte de podoabă; în nivelul de până la prima jumătate a sec. XI — patru locuințe, din care 14 îngropată, de formă rectangulară, gropi menajere); fortificația medievală timpurie de la *Hârșova-cetate* (sf. sec. X) *Păcuil lui Soare* (două locuințe îngropate corespunzătoare nivelului sec. XI, pavajul cetății databil sf. sec. X și trei morminte ale necropolei de secol XIII—XIV); așezările urbane medievale de la *Târgu Trotuș*, jud. Bacău (obiective: investiga a 20 de morminte din cimitirul medieval, unele aparținătoare sec. XV, XVI și XVII; dezvelirea integrală a locuinței-atelier: sec. XV—XVI și *Piua Petrii*, jud. Iași (din necropola nr. 5 cercetate 100 morminte, inventarul de monede și podoabe probând funcționarea cimitirului în perioada secolelor XVI—XIX).

Rapoartele rezolvând aproape exhaustiv cercetările arheologice de la *Probeta*, prilejuite de restaurarea vechiului ansamblu mănăstiresc, din vremea lui Petru Rareș și considerat primul edificiu de cult din Moldova cu elemente renascentiste, pun în circulația științifică rezultatele și observațiile ca urmare a săpăturilor efectuate în: naosul bisericii, în zona turnului sud-estic al incintei, în zona laturii de sud a bisericii și în cea a laturii vestice a zidului de incintă. Remarcabile s-au dovedit a fi observațiile formulate în legătură cu sistemul de fundare inițială a bisericii și modul de realizare a pardoselii: peste cea inițială de cărămidă au fost așezate lespezi de marmură albă și roșie, un bandou cu „împletitură” de piatră de marmură albă și roșie.

— ELISABETA ANCUTA-RUȘINARU